

Sloboda sa nestratila sama

21.8.2026 - Jozef Bednár | SAV

Pred 58 rokmi, v noci z 20. na 21. augusta 1968, prekročili hranice Československa vojská piatich štátov Varšavskej zmluvy pod jednotným sovietskym velením. Nebola to pomoc, ako znel oficiálny výklad. Bola to okupácia, o ktorej sa rozhodlo v Moskve. Do konca roka 1968 si na Slovensku vyžiadala 37 ľudských životov, v celom Československu 108. Nádej na slobodnú spoločnosť zastavila na viac ako dve desaťročia.

Normalizácia zasiahla celú spoločnosť — školy a univerzity, kultúru, médiá, pracoviská aj rodiny. Zasiahla aj vedu. Z ústavov Slovenskej akadémie vied museli odísť ľudia nie pre kvalitu svojej práce, ale pre svoje postoje. Prerušili sa kontakty so svetovou vedou, celé témy sa stali nevysloviteľnými.

„Veda nemôže existovať bez slobody pýtať sa. Rok 1968 a to, čo po ňom nasledovalo, nás naučilo, že keď sa fakty začnú prispôbovať politickej objednávke, veda je jednou z prvých obetí — a spoločnosť to zaplatí neskôr,” hovorí predseda SAV Martin Venhart.

Ako ukázal už rok 1969, na potlačenie slobody nikdy nestačí len cudzie vojsko. Vždy sa nájdú aj domáci vykonávatelia.

S tým, ako sa invázia nazýva pomocou a ako sa fakty prispôbujú politickej objednávke, máme vlastnú skúsenosť. Práve preto ju vieme rozpoznať, keď sa deje znova. Poučiť sa z roku 1968 znamená stáť na strane slobody, faktov a sebaurčenia národov aj vtedy, keď je to nepohodlné.

Nezabúdajme, čo nás učí dátum 21. august.

Mlčanie vedy nebolo nikdy neutrálne.

Text: Jozef Bednár

Foto: TASR/archív, sken

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13861&source_no=20